

Legenda

Legenda reprezinta un corpus de texte folclorice cu un statut aparte. Ea este o forma de baza a naratiunii folclorice si ocupa o pozitie centrala in sistemul creatiei orale, in proza si in versuri.

Termenul legenda apare pentru prima oara amintit in secolul al XIII-lea in *Legendae Sanctorum* (Legenda aurea) lucrare alcatuita de Jacobus de Voragine (Iacobus de Varazzo) care cuprindea vietile sfintilor.

In intelesul ei original, legenda exprima o naratiune legata de viata unui martir sau a unei alte persoane cu rol important in istoria religioasa; termenul este de origine livresca. Cuvantul are la baza latinescul *legenda*, -ae, si a insemnat, de la inceputul Evului Mediu, "viata a unui sfant" sau "a unui martir".

In tarile germanice, termenul legenda este rezervat exclusiv textelor religioase, pe cand snoava, basmul despre animale, basmul propriu-zis se delimiteaza de acestea prin denumirea sage, care ar corespunde etimologic cu romanescul poveste (*sagen* = a spune, a istorisi). Sporadic, unii folcloristi din tarile romanice folosesc si termenul *tradition* (*tradizione*, *tradicion* etc.).

In continuare amintim cateva numele reprezentative din folcloristica internationala din prima jumatate a secolului al XIX-lea: Jacob si Wilhelm Grimm in lucrarea *Deutsche Mithologie* (1844) au evidenciat o distinctie esentiala dintre basmul fantastic si legenda observand interferentele care se pot produce la nivelul continutului; Legenda in conceptia lui Th. Benfey are caracter didactic . In primul deceniu al secolului al XX-lea, in 1910 apare cartea *La formation des légendes* scrisa de Arnold van Gennep unde sustine ca: legenda este o narativizare a mitului sau a unor evenimente raportate la mit, deseori fiind confundata, terminologic, cu mitul insusi . André Jolles in *Enfance des Formes* (1930) defineste legenda ca o forma simpla, spontana, avandu-si originea in limba vorbita.

Atestarile documentare din tara noastra referitoare la legenda apar, in special, in secolele XV - XVI cand se vorbeste de literatura apocrifa.

Primul cronicar care isi redacteaza opera in limba romana este Grigore Ureche. Il amintim deoarece in *Letopisetul Tarii Moldovei* relateaza legenda despre lupta de la Codrii Cosminului, cand Sfantul Dumitru l-ar fi ajutat pe stefan cel Mare sa iasa biruitor.

Prima culegere de legende poate fi socotita O sama de cuvinte, o "antologie" alcatuita de Ion Neculce din 42 de variante de legende.

Pentru tara noastra, secolul al XIX-lea este un secol al marilor schimbari de mentalitati si ideologii.

In aceasta perioada se fac confuzii intre diferitele categorii narrative si felul in care este numita legenda arata modul sovaielnic in care gandeau folcloristii atunci. Confuzia o intalnim in colectia de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

basme din 1872-1876 si 1882 a lui Petre Ispirescu, intitulata Legende sau basmele romanilor.

Termenul legenda reuseste sa se impuna treptat, in acceptiunea sa actuala, dupa ce denumirea traditiune, folosita de B. P. Hasdeu pentru intreaga specie, in 1867, a ramas in circulatie facultativ, cu referire numai la legendele istorice cu caracter local. Tot B. P. Hasdeu a incercat sa incetateneasca termenul de ceu prin care voia sa desemneze legenda (in special legenda etiologica), dar cuvantul nu s-a impus.

Colectiile romanesti de pana acuma insumeaza un numar de aproximativ 5000 de tipuri de legenda, dar acestea nu epuizeaza, bineinteles, nici pe departe repertoriul existent.

Cel mai perseverent cercetator al legendelor a fost S. Fl. Marian, care a publicat volume de legende istorice, o serie de legende geografice si toponimice, cu caracter local, legende religioase, legende despre vietuitoare. Amintim cateva titluri: Ornitologia poporana romana (1883), in care a grupat legendele despre pasari; Sarbatorile la romani, 1898-1901 legende despre sarbatorile din prima jumatate a anului; Insectele in limba, credintele si obiceiurile romanilor (1903) si Legendele Maicii Domnului (1904), legende despre insecte.

Cel care a continuat stradania lui S. Fl. Marian a fost Tudor Pamfile care a publicat volumele: Poveste lumii de demult (1913), Diavolul invrajbitor al lumii in anul 1914, Cerul si podoabele lui (1915), Vazduhul (1916), Mitologie romanesca I -Dusmani si prieteni ai omului (1916), II- Comorile (1916), III- Pamantul (1924).

Tudor Pamfile incearca sa duca mai departe opera neterminata a lui S. Fl. Marian, intregind ciclul calendaristic cu Sarbatorile de vara la romani (1910), Sarbatorile de toamna si postul Craciunului (1914) si Craciunul (1914) volum unde gasim reproduse numeroase legende.

Simion Teodorescu-Kirileanu publica volumul de legende istorice stefan cel Mare si sfint. Cintece si istorisiri populare (1903). Volumul este o culegere-corpus a tuturor legendelor si cantecelor despre figura marelui voievod.

Cea mai proeminenta figura din folcloristica romaneasca dupa B. P. Hasdeu este, fara indoiala, Ovid Densusianu. Volumul Traditii si legende populare (1910) este o antologie alcatuita din segmente extrase din alte publicatii.

Mai tarziu, folcloristul sas Adolf Schullerus a intocmit un catalog selectiv al legendelor romanesti ca anexa la catalogul basmelor romanesti. Prima anexa indica tipologia bibliografica a legendelor cu continut moral (familia, vicii si virtuti), iar cea de-a doua, mult mai extinsa, indica tipurile legendelor despre origini (creatia lumii, plante, animale, om, stramosii omului etc.) .

Cele mai multe legende mitologice au fost consemnate la sfarsitul secolului al XIX-lea in raspunsurile la chestionarul lingvistico-mitologic a lui B. P. Hasdeu (1884), si in cele ale chestionarului despre traditiile istorice al lui N. Densusianu (1893, 1895). Sistematizarea lor s-a realizat prin stradania a trei mari folcloristi in: Tipologia folclorului din raspunsurile la chestionarele

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

lui B. P. Hasdeu (1970) scrisa de Ion Muslea si Ovidiu Birlea si Datini si ereuri populare de la sfarsitul secolului al XIX-lea: raspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densusianu a lui Adrian Fochi, lucrare publicata in anul 1976. Aceste scrieri aduna laolalta numeroase legende istorice, etiologice si religioase.

Tony Brill cerceteaza proza populara romaneasca, preocuparea sa principala fiind legata de alcatuirea tipologiei legendei populare romanesti. In 1970 a publicat volumul Legende populare romanesti. Legende istorice, iar in 1974, Legende geografice romanesti (antologie de legende extrase din volume, brosure si periodice, publicate pana in anul 1940, precum si din manuscrise aflate in colectiile Bibliotecii Academiei si in Arhiva Institutului de folclor).

Legendele, datorita diversitatii lor, au fost sistematizate in patru mari grupuri:

- A - Legende despre apele Romaniei;
- B - Primele asezari omenesti oglindite in legende;
- C - Povestirile privind configuratia solului tarii noastre (si toponimia acestora);
- D - Alte aspecte ale naturii tarii noastre si ctitorii, reflectate in diferite legende.

O ampla lucrare (in manuscris) ii incununeaza activitatea de cercetare a prozei populare romanesti: Catalogul tipologic al legendelor populare romanesti. Index tipologic si bibliografic bilingv (roman-francez). Clasificarea acestei prolifice sectiuni este conceputa dupa un sistem original, adaptat tipologiei romanesti.

Catalogol romanesc care a fost alcatuit de Tony Brill si care, in prezent, este actualizat si completat de Mihai Canciovici si se afla in Arhiva Institutului de Etnografie si Folclor "C. Brailoiu", el este rezultatul unei munci de analiza si sistematizare a unui vast material pana in anul 1970.

Pentru clasificarea intregului material de legenda, Tony Brill a stabilit patru mari sectoare, definite dupa sfera preocuparilor lor, pe care le amintim:

- I. Legende etiologice - legendele care se ocupa de crearea si organizarea lumii;
- II. Legendele mitologice - legende care privesc aparitii, existente si lucruri supranaturale, expresie a unor credinte indepartate cu caracter precrestin;
- III. Legendele religioase, cele care se refera la personaje, sarbatori si obiceiuri legate de religia crestina, cum si alte prilejuri de sarbatori si practici.
- IV. Legendele istorice - referitoare la personaje istorice, eroi nationali si locali, evenimente nationale si locale.

Pe baza tipologiei amintite, autoarea intocmeste antologia Legende populare romanesti vol. I (1981), care ofera o imagine concludenta asupra legendelor etiologice. Aparut in conditiile impuse de cenzura, volumul n-a putut fi tiparit asa cum a fost conceput de cercetatoare. Ulterior, in anul 1994, lucrarea a fost publicata cu sprijinul lui Ioan serb, in trei volume: Legendele romanilor, I Legendele cosmosului, II Legendele florei, III Legendele faune.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

Tipologia legendelor intocmita de Tony Brill este mult mai ampla, dupa cum am amintit, cuprinzand sectiuni mitologice, religioase, istorice, toponimice, onomastice etc., acestea se afla doar in manuscris.

Referinte:

Identitatea locurilor de la legenda la toponim - Editura Universitaria 2003, Craiova - Autor Carmen Banta

sursa imaginii wikipedia.org